

Nina Wähä: Perintö

[PM/31 ADMIN](#)

Kiihkeä sukusaaga – RIITTA VAISMAA (4.12.2020)

[ks. myös Liisamarin Seppälän sitaatteja painottava arvio](#)

Ruotsissa asuvan ja ruotsiksi kirjoittavan Nina Wähän *Perintöä* lukiessa pitää välillä muistuttaa itselleen, että on lukemassa käänösromania. Tapahtumat sijoittuvat pääosin Suomen puolen Tornionlaksoon, Tornion kaupungin liepeiden maaseudulle, Aapajärvelle. Romaanin henkilöt ovat suomalaisia, romaanin tapahtumat ajoittuvat Suomen lähihistoriaan sota-ajasta 1980-luvun alkupuolelle. On siis heti alkuun kiitettävä suomentaja Sanna Mannista, jonka käänös elää vahvasti suomen kielellä. Lisää kiitoksia: kieli virtaa luontevana, pakottamattomana, intensiivisenä ja kauniina. Teoksen imu on valtava, jopa kiihkeä. Useimpien henkilöiden äidinkieli on meän kieli. Sitä olisin mieluusti lukenut edes vähän, edes joissakin repliikkeissä. Kerronta etenee kuitenkin taitavasti sujuvalla yleiskielellä.

Perintö on ruotsinsuomalaisen Nina Wähän (s. 1976) kolmas teos ja niistä ensimmäinen suomennettu.

Wähän juuret ovat Tornion Aapajärvellä, missä hän on syntynyt ja viettänyt pari ensimmäistä elinvuottaan, samoin lapsuuden kesät mummolassa.

Perintö on saanut runsaasti kiittävää julkisuutta Ruotsissa. Se oli mm. Agust-ehdokkaana.

On kiinnostavaa, että kirjasta ovat kirjoittaneet ja debatoineet monet ruotsinsuomalaiset. He ovat löytäneet lukemastaan monenlaisia puutteita. *Perintö* on suurperheestä kertova teos, jonka fokus on psykologisesti tarkkanäköisenä ihmisten välisissä suhteissa. *Perintö* tempaa mukaansa ja pitää näpeissään niin tiukasti, että pienet puutteet saavat tuskin pysähtymään. Totta kai on historiallisesti moka, kun Toimin perhe elää Tornionlaaksossa vuodet 1944-45 ilman, että Lapin sodasta mainitaan sanaakaan. Nina Wähän kirjoittamaa Aapajärveä ei tuhottu, eikä sieltä lähdetty evakkoon. Toimin perheen äiti on lähtöisin menetetystä Karjalasta. Ehkä savolaiset tuohtuvat, kun hänen lapsuutensa herkku on kalakukko, toki myös karjalan piirakat.

Samat kommentoijat ovat olleet sitä mieltä, että suomalaisista voisi Ruotsissa kertoa muutakin kuin köyhyyttä, kurjuutta ja syrjäytymistä, ja viittaavat Susanna Alakosken ja Eija Hetekivi Olssonin romaanien luomaan synkkään kuvaan ruotsinsuomalaisista. *Perintö* ei kerro tästä ihmisryhmästä, vaikka Toimin suurperheen sisarusarjan vanhin ja teoksen keskeisin henkilö Anni onkin muuttanut Tukholmaan. *Perinnössä* Anni tekee Tornionlaaksoon kaksi matkaa, joiden aikaan sijoittuvat romaanin ratkaisevat tapahtumat. Annin elämä ruotsinsuomalaisena ei ole keskeistä, eikä hän ole Ruotsissa luuseri lainkaan.

Pentti Toimi tapaa talvi- ja jatkosodan aikana Karjalan Soanlahdessa Siirin, vielä tyttösen. Pieni mutta tarmokas tyttö on lapsuuden perheessään syrjitty, eikä erikoisen näköinen tyttö kiinnosta poikia. Siiri tietää, että ainoa tapa päästä kotoa pois, on mennä naimisiin. Kun Pentti toisen kerran ja lievästi haavoittuneena tulee Siirin kotikylälle, hädin tuskin 15-vuotias Siiri ja parikymppinen Pentti hankkiutuvat nopeasti naimisiin. Tästäkin on huomautettu, ettei pika-avioliitto ollut mahdollinen, koska Suomessa saattoi 15-vuotiaana mennä naimisiin vain presidentin luvalla. Mitäpä näistä, tarina vie mennessään. Olisin heittämillä lukenut vielä toiset 550 sivua.

Siirin ja Pentin matka kulkee kohti kaamosta ja Aapajärveä. Pentin ankaran lestadiolaisessa kodissa karjalaisesta miniästä ei innostuta. Siirin alku Tornionlaaksossa ei ole ruusuinen. Vaikka nuoripari pääsee omilleen, Siiri joutuu monesti miettimään omaa ratkaisuaan. Pentti osoittautuu synkkämieliseksi ja väkivaltaiseksi despootiksi ja eläimiin sekaantujaksi. Sukupuolielämässä jokainen yhdyntä muistuttaa raiskausta. Elämä muutaman lehmän pientilalla on niukkaa ja ankaraa.

Siirin positiivinen elämänasenne kantaa, etenkin sen jälkeen, kun perhe kasvaa, vaikka heti alkuun ei jälkikasvua kuulukaan. Lopulta lapsia on kaksitoista tai laskutavasta riippuen neljätoista. Kaksi vanhinta kuolee pikkulapsina. Heistä äidin sydämessä elää etenkin poika, isän mielessä on tyttö, jonka kuolemasta hän tuntee syyllisyyttä.

Wähä kuljettaa hienosti lukuisaa henkilöjoukkoaan. Kirjailijalle kiitos siitä, että hän on tehnyt teoksen alkuun henkilöluettelon, josta varsinkin alussa on paljon apua. Jo luettelo lyhyine mainintoineen antaa näytteen *Perintöä* kautta linjan leimaavasta viehättävästä, hieman vinosta huumorista. Tätä tukee ihanan vanhahtavasti kaikkitietävän kertojan käyttö. Aivan lopussa paljastuu yllättäen, kuka *Perinnön* kertoja on. Se myös selvittää, miksi lapsista eniten saa tilaa esikoistytär Anni.

Vaikka kukin henkilöistä saa esittelynsä, lukijaa ei rasiteta neljällätoista näkökulmahenkilöllä. Sisarusten ominaispiirteet tulevat kerrotuiksi kiehtovasti karrikoiden tapahtumien väleissä toisten sisarusten ja Siirin mietteiden kautta. Tapahtumat liittyvät väljästi Nina Wähän omaan elämään, mutta autofiktiota *Perintö* ei missään tapauksessa ole.

Kirjailija on kertonut aloittaneensa kirjoittamisen ajatuksena koota novellikokoelma teoksensa henkilöistä. Kun aineistoa kertyi ja kun henkilöiden elämät limittyivät toisiinsa, tulos on vahva ja värikäs, hulvaton ja elämässä raivokkaasti roikkuva perhesaaga.

Perinnön keskeisiä teemoja on tarkkanäköisesti ja oivaltavasti kuvattu perheen dynamiikka, etenkin sisarusten yhteenkuuluvuus, joskin sisarukset välillä tukevat toisiaan, välillä ei taas eivätkä. Perheeseen ei kuulu vain mukavia tyyppejä. Jotkut ajavat vain omaa etuaan, jopa raadollisen moraalittomasti. Kuitenkin "sisarukset pitivät huolta toisistaan, olivat aina pitäneet ja tulisivat aina pitämään" ja "Sisarusparvessa syntyy liittoja. Ne voivat olla tilapäisiä mutta myös pysyviä. Kuten Lahjan ja Tarmon liitto, heidän suhteensa oli niin luja, että siihen verrattuna muut tuskin edes tuntuivat sisaruksilta, pikemminkin jonkinlaisilta serkuilta, taustalla häilyviltä sukulaisilta."

Mahtaako olla todellisuusperustaista, kun lapsikotraasta kaksi on jo nuoresta selvästi homoseksuaaleja, kolmas on aikuisuuden kynnyksellä kasvamassa lesboksi, neljäs ja ehkä viideskään ei vielä aikuisenakaan tunne omaa seksuaalisuuttaan? Lopputulema voi olla muukin, koska isosta joukosta osa on vielä pikkulapsia. Taustaa voi toki etsiä vaikkapa Siirin ja Pentin oudosta liitosta.

Kertoja vihjaa jo melko alkuvaiheessa, että romaanissa todennäköisesti tapahtuu murha. Perheessä on salaisuuksia, joista joku tietää ja jotka oikeudenmukainen Anni aavistaa. Kohtalokas tuli seuraa perheen kintereillä. Ainakin kerran tuli syttyä tarkoituksellisesti, ja tapahtuma koettelee niin vanhempien kuin lastenkin välejä. Jälkimmäisellä kerralla tuli on tuhoisa eikä kaikkia sen syytä halua tutkia sen enempää osa perheestä kuin paikallinen poliisikaan. *Perintö* ei ole jännityskirjallisuutta, dekkarista puhumattakaan. Siiri on elänyt vuosikymmenet arvaamattoman ja tunteettoman Pentin rinnalla osaamatta edes ajatella ulospääsyä. Kun aikuistuneet lapset kannustavat, Siiri ottaa lopulta avioeron, mikä on *Perinnön* vedenjakaja. Eräs lapsista osaa ottaa muiden häviöksi hyödyn tapahtumasta, mutta se ei Siiriä uudessa vapaudessaan jaksa suuremmin kiinnostaa. Siiri muuttaa Kuivaniemelle. Hän on uuteen elämäänsä

tyytyväinen ja saa 55-vuotiaana ensimmäisen orgasminsa. Vasta kun Pentti kuolee, Siiri vapautuu pelostaan, että mies jonain päivänä astuu sisään ja että uusi rauha on mennyttä.

Pentti menehtyy Aapajärven talon tuhoisassa palossa. Kaikkien yllätykseksi Pentti on laatinut testamentin, vaikka jaettavaa ei paljonkaan ole, ja määräänyt kaiken vanhimmalle tyttärelleen Annille. Tämä lähinnä pelästyy ja haluaa jakaa jäämistön kaikkien sisarusten kesken. Kaikkien pelkäämän eikä kenekään rakastaman isän kuolema ja testamentti vaikuttaa sisarusten keskinäisiin suhteisiin.

”Aikaisemmin isä oli aina ollut merkillinen yhdistävä voima, yhteinen vihollinen, jota vastaan koottiin voimat, jota vastaan hangoiteltiin, mutta nyt kun isää ei enää ollut, mitä oikeastaan oli jäljellä?”

”Tai kyllähän perintö, kuolema, muutti elämää. Se muutti sisareusten välistä dynamiikkaa. Painopiste siirtyi nyt, kun heidän yhteinen kiusanhenkensä oli raivattu tieltä.

Perintö muutti elämää juuri sopivasti. Ja sen varaan Pentti oli varmasti laskenutkin lahjoittaessaan kaikki rahansa yhdelle lapsell

Säröä oli mahdoton korjata.”

Romaanin suomenkielinen nimi *Perintö* on parempi kuin alkuperäinen lähinnä omaisuuteen viittaava *Testamente*. *Perinnön* keskeisiä teemoja, jopa sen sanoma on, millainen perintö kulkee eteenpäin polvesta toiseen.

” — Kolmas osatekijä on se perintö, jonka vuoksi ihmisen kunniaksi pystytetään patsaita ja kirjastoja, jonka vuoksi hänen mukaansa nimetään katuja. Se pääoma, jota ihminen kerää koko elämänsä ajan ja joka summataan, kun hän on päättänyt maallisen vaelluksensa. Mitä jää jäljelle? Millaisena ihminen muistetaan? Isähahmona vai alhaisena lehmännussijana?

Lopussa paljastuva kertoja summaa lohdullisesti perinnön merkityksen:

” — Hän ei ollut enää sidoksissa menneisyyteensä vaan kytköksissä nykyhetkeen, tulevaisuuteen ja perintöön, ei siihen joka oli mukana kuljetettava taakka, vaan siihen, jota hän välittäisi aktiivisesti minulle ja minun lapsilleni ja lastenlapsilleni ja niin edelleen sukupolvesta toiseen. Sillä me emme ole menneisyydelle mitään muuta velkaa kuin sen, että todistamme siitä emmekä koskaan unohda mitä on tapahtunut ja mitä tiedämme, ja että kerromme siitä eteenpäin jotta lapset, syntymättömät lapset ja ne lapset jotka elävät kauan sen jälkeen kun me olemme poissa, saavat osansa meidän perinnöstämme.”

Nina Wähä: *Perintö* (Testamente). Suom. Sanna Manninen. WSOY 2020. 550 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko